

Noaptea de Decembrie

Poemul Noaptea de decembrie a fost scris la 27 decembrie 1901 și a fost inclus în ciclul de poezii Flori sacre. A apărut inițial în revista macedonskiană “Torta morală”, în anul 1902. Poetul creează Noaptea de decembrie pornind de la o legendă în proză Meka și Meka scrisă și publicată de el în ziarul lui C. A. Rosetti, “Românul” din 13 ianuarie 1890. Macedonski manifestase și până atunci predilecție pentru exoticul oriental, ilustrat atât de frecvent în multe din ciclurile sale de versuri de la Excelsior până la Poema rondelurilor. Această tendință către exoticul oriental venea din contactul cu poezia franceză, îndeosebi cu cea parnasiană și simbolistă.

Meka și Meka conține o parabolă dictată de inspirația “cu limbă de foc” într-o noapte de decembrie, cu ger și zăpadă, a unui poet sărac și în dezacord cu lumea guvernată de vanitate și aur. Scrierea în proză valorifică o legendă orientată în care Mahomet Ben Hassan - Ben Ali lasă cu limbă de moarte fiului său Ali recomandarea de a nu se abate niciodată în viață de la calea cea dreaptă. Îl sfătuiește, totodată, să se ducă, așa cum trebuie să facă orice credincios musulman, la cetatea sfântă Meka, pentru a putea obține astfel iertarea păcatelor. Ascultând de îndemnul părintelui său Ali pornește în pelerinaj la Meka, însoțit de un mare convoi de cămile și servitori, cu multe provizii de drum, hotărât să străbată pustiul arab pe drumul cel drept. În același timp, spre aceeași țintă pornește și Pocitan-Ben-Pehlivan, un cerșetor respingător la înfățișare. Deși este invitat de Ali să meargă în fastuosul său convoi, Pocitan refuză, alegând, spre a ajunge la Meka, niște căi ocolite dar mai ușor de străbătut. Ali își continuă însă drumul prin pustiul; dar marile dificultăți ale călătoriei nu pot fi învinse și convoiul piere, oamenii și cămilele murind rând pe rând, până când emirul, sleit de puteri și rămas singur, moare și el, înainte de a-și fi putut vedea visul cu ochii, căci imaginea Mekăi rămâne o iluzie înșelătoare ca fata morgana. În schimb, hidosul Pocitan-Ben-Pehlivan ajunge la cetatea sfântă. În timp ce emirul trece pragul “Mekăi cerești”, Pocitan trece pragul “Mekăi pământești” și de aici și titlul poemei în proză Meka și Meka.

După 11 ani, Macedonski revine asupra subiectului și, decantând în materia parabolei în “Românul” noi înțelesuri simbolice, dă naștere celei mai valoroase dintre Noaptele sale.

Din această parabolă, poetul a dezvoltat în magistralul său poem ideea fundamentală a statorniciei credinței într-un ideal, al căii drepte, neabătute a

omului superior hotărât să înfrângă toate piedicile care i-ar sta în cale. În viziunea unei cetăți care-și îndepărtează zidurile dinaintea emirului dornic de a ajunge la ea, vedem tragedia idealului în veci neatins. Poezia simbolizează drama geniului, asemenea Luceafărului eminescian, într-o evocare de elevată înflăcărare, reprezentativă pentru întreaga concepție a poetului și, poate și mai mult, pentru drama propriei sale existențe, fascinată de vis, himeră și ideal, irealizabil ca orice absolut. Cu alte mijloace, cei doi poeți înrudiți până la un punct și prin substanța esteticii romantice, diferențiază, fiecare în felul său, etica omului de geniu de cea a oamenilor de rând. Emirul alergând de-a lungul imensității deșertului arab este simbolul foarte limpede al sufletului omenesc însetat de absolut, atras de “o sfântă cetate a idealului”, care în poemul macedonskian este Meka.

Structura poemului se organizează în funcție de aceste conținuturi, pe trei

momente principale sau, altfel spus, pe două părți legate între ele de motivul inspirației. În această poezie, poetul surprinde deopotrivă, prin alternarea continuă a planului real cu cel fantastic și tendința socială, protestatară, provocată de soarta tragică a geniului în societatea care, nepăsătoare, îl lasă pe poet să moară în mizerie. Revenind la structura poemului distingem următoarele momente:

- 1.) Imaginea creatorului înfățișat în context social la modul simbolic (versurile 1-28). Mediul ambiant și natural îi este ostil poetului. Este o realitate neconvenabilă acestuia și de aici nevoia de a o converti în una convenabilă: “Pustie și albă e camera moartă / Și focul sub vatră se stinge scrumit / Poetul, alături, trăsnet stă de soartă / Cu nici o scânteie în ochiu-adormit / Iar geniu-i mare e-aproape un mit / Și nici o scânteie în ochiu-adormit”;
- 2.) Motivul inspirației (versurile 29-39) - parte în care poetul își caută condiția lui de artist în “flacăra vie” a inspirației: “Dar scrumul sub vatră, deodată, clipește / Pe ziduri, aleargă albastre năluci / O flacăra vie pe coș izbucnește / Se urcă, palpită, trosnește, vorbește / - Arhanghel de aur cu tine ce-aduci? / Și flacăra spune: “Aduc inspirarea / Ascultă și cântă, și tânăr refii.” Astfel se realizează saltul din cotidian în fantastic, din material în spiritual, dintr-o realitate într-o alta, transfigurată artistic, închipuită de energia sufletească a poetului. Cititorul pătrunde pe nesimțite pe această poartă, fiind întâmpinat de imaginea mirifică a Bagdadului, în care poetul e însuși emirul strălucitului oraș al lumii orientale. Sub raport stilistic, simbolul devine figura poetică centrată în primele două părți pentru a zugrăvi datele materiale ale condiției poetului în

relația lui cu societatea. Câmpia “pustie și albă”, “camera moartă”, “viscolu-albastru”, “ochiu-oțelit al lumii”, “lupii groaznici” ce s-aud “Cum latră, cum urlă, cum urcă / Un tremol sinistru” sunt toate simboluri ale acestei condiții damnate a artistului.

3.) Lupta pentru atingerea absolutului, prezentată în chip alegoric-simbolic (versurile 40-227). Parte a treia dobândește o mai pronunțată tentă epică. Un șir de momente înfățișează succesiv pe bogatul emir în diferite ipostaze ale evoluției sale simbolice:

- a) Mirajul cetății preasfinte, Meka, devine pentru prințul “rozului Bagdad” o adevărată obsesie.
- b) Despărțindu-se de “roza idilă” a Bagdadului, emirul întâlnește pe drumețul “zdrențaros și pocit”, de care apoi se desparte, fiecare urmându-și drumul său simbolic.
- c) Prințul, străbate drumul drept, sacrificându-și caravana și servitorii, ajungând el însuși la capătul puterilor.
- d) Din amorțea disperării îl scoate viziunea înșelătoare a Mekăi.
- e.) În timp ce Meka îmbracă haina fetei morgana, emirul vede intrând pe sub portalurile Sale, cerșetorul zdrențos.
- f.) Emirul moare sub “jarul pustiei”. În finalul poemului, Macedonski descifrează definitiv simbolurile poemei, dovedindu-se adeptul doctrinei estetice a romanticilor:

“Dar luna cea rece, ș-acea dușmănie
De lupi care urlă - Ș-acea sărăcie
Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă
Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,
Ș-acea izolare, Ș-acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare”.

Prin temă, ideologie și simbolistică, poetul e romantic; prin vraja muzicală a textului, prin cultul pietrelor prețioase, prin predilecția nuanței cromatice, Macedonski e simbolist. Astfel după ce exercițiile sterile ale instrumentalist - simbolismului se consumaseră, poetul realiza în Noapte de decembrie o strălucită sinteză între tradiția romantică și elementele novatoare ale simbolismului.

Versificația: metafore, epitete, epitete ornante, plasticizate sau cromatice, metonimia (55), sinecdoca (vers. 58-62), repetiția unui cuvânt cheie (112-114; 129-130; 198-209) sau cuvinte ce aparțin aceluiași câmp semantic: răpește, cheamă, cere, folosirea refrenului.